

Az IMPaCCT

A gyermekgyógyászat palliatív ellátási standardját Európában (IMPaCCT) 2006-ban fogalmazták meg. Az IMPaCCT a gyermekgyógyászati palliatív ellátás WHO-definícióját vette át, és ennek alapelveit alkalmazza a rák és egyéb gyermekgyógyászati krónikus betegségek esetében.

Eszerint:

- A gyermek palliatív ellátás a gyermek testének, lelkének és szellemének aktív, teljes gondozását jelenti, és magában foglalja a hozzátartozók támogatását is.
- A betegség diagnosztizálásakor veszi kezdetét, és attól függetlenül folytatódik, hogy a gyermek részesül-e a betegség gyógyítását célzó kezelésben.
- Az egészségügyi személyzetnek fel kell mérnie a gyermekre háruló fizikai, pszichés, és szociális terhelés mértékét, és ehyhítenie kell azt.
- A hatékony palliatív ellátás széleskörű, multidiszciplináris megközelítést igényel, amely bevonja a hozzátartozókat, felhasználja a rendelkezésre álló közösségi formákat is ; sikeresen alkalmazható még korlátozott források esetén is.

Palliatív ellátás biztosítható különböző szintű ellátó intézményekben, közösségi egészségügyi központokban, sőt, a gyermek otthonában is.

Ezen irányelvek mentén alkalmazzák Európa-szerte nagy sikerrel az állatterápiát a palliatív ellátásban.

Az állatterápia

Közel öt évtizeddel ezelőtt egy amerikai pszichiáter, dr. Boris Levinson egy súlyosan szellemi fogyatékos kisfiúval próbált kapcsolatot teremteni, sikertelenül. Egy alkalommal azonban a professzor magával vitte a rendelőbe a kutyáját.

Kis idő múltán a gyermek, aki mindaddig a saját belső, elzárt világában élt, egyszer csak elkezdett kommunikálni – a kutyával. A bulldog segítségével Levinson rést nyitott a kisfiút a világtól elzáró láthatatlan falon – és felfedezte az állatterápiát.

Néhány tudós már a XX. század elején felfigyelt arra, hogy az állatok alkalmasak arra, hogy "jégtörőként" szolgáljanak pszichés sérülések kezelésénél, de Levinson volt az első, aki részletes tudományos elemzést készített a témáról. Rövidesen követői akadtak: Sam és Elizabeth Corson 1977-ben beindította az első állatterápiás programot az USA-beli Ohio Állam Egyetemén. A módszer azóta széles körben ismertté vált, és sikerrel alkalmazzák, elsősorban angol nyelvterületen (USA, Nagy-Britannia, Ausztrália). A szellemileg, lelkiileg vagy testileg sérült gyerekek és felnőttek rehabilitációjában számtalan állat vesz részt, köztük macskák, lovak, sőt delfinek is. Az állatokkal való kapcsolat jótékony hatása sokrétűbb, mint gondolnánk. A lovaglás például – azonkívül, hogy javítja a mozgáskoordinációt és segíti a szociális beilleszkedést – ritmikusságának köszönhetően a beszédzavarok kezelésében is felhasználható. Az állatok jelenléte, meleg testük, selymes szőrük érintése csökkenti a vérnyomást, oldja a szorongást. Az állat nem tesz különbséget az egészséges és a beteg között; mellette a fogyatékos, esetleg beteg gyerek végre teljes értékű embernek érezheti magát. A kommunikáció eleinte egyébként is könnyebben megy pillantással, érintéssel, mint szavakkal.

Angol nyelvterületen több évtizedes hagyománya van az állatok "gyógyászati katalizátorként" való felhasználásának, de már egész Európa-szerte is száz fölött van az olyan kórházak száma, ahová rendszeresen belátogatnak a négylábúak.

A terápiás állatokkal szemben felhozott egyik legfőbb ellenérv a higiéné kérdése. Az Egyesült Államokban egy 1987-ben végzett felmérés szerint 31000 szociális intézményben élő embert látogatott összesen 2000 különféle állat, s noha a higiéniai intézkedések csupán a szokásos oltásokra korlátozódtak, egyetlen esetben sem történt semmiféle – a terápiás állatokkal összefüggésbe hozható – megbetegedés.

Gyógyíthatatlan beteg gyermekek esetében legoptimálisabbnak a terápiás kutyák alkalmazását mutatja a gyakorlat. A vizsgálatok eredményei szerint a kutya igen sokoldalú terápiás hatást fejthet ki.

Miért éppen a kutya?

Amikor az emberszabásúak és a ragadozók szétváltak, akkor az ember anatómiailag már modern ember volt, de viselkedésében még nem (ez csak az utóbbi néhány száz évben alakult ki). A Homo Sapienshez csapódtak a

farkasok és ezekből alakult ki a kutya. A kutya számára az emberi közeg érdekes, vonzó, de komplex követelményeket állító rendszer volt. Ez a közeg kényszerítette rá őket arra, hogy a farkasokból anatómiai változások során kutyává változzanak. Alkalmazkodtak az új, bonyolultabb közeghez, szociális viselkedési formákat vettek fel, “hasonultak” az emberhez. **Olyan egyedi viselkedésük alakult ki, amely hasonlít az emberi viselkedéshez.** Ez az, ami alkalmassá teszi a kutyát a terápiás munkára.

Szociális viselkedés, kötődés

A kötődés specifikus pszichoszociális mechanizmus. Sok vonatkozásában hasonló az emberi kötődéshez. A kutyánál hasonló a kötődés, mint a korai anya-gyermek kapcsolatban. Elsősorban az emberhez kötődik és ez az emberi közeghez való alkalmazkodás közben alakult ki. A terápiás folyamatban nagyon fontos szerepet játszik a kötődés.

Kommunikációs képesség

A kutya nem csak a vezényszavakat tanulja meg, hanem képes a testbeszéd felismerésére is, ezért még azokkal a gyerekekkel is képes kommunikálni, akik nem képesek a beszédprodukcóra.

Emocionális szinkronitás

Az ember hajlamos erre egy kutyával kapcsolatban és ez kölcsönös: a kutya is rá tud hangolódni az emberre, aktív szinkronizációs képességgel bír és ez az állatok között egyedüli. Egy terápiás helyzetben a kutya ráhangolódik a sérült, beteg gyerekekre, finoman közelít felé.

Agresszivitás

A farkasok törekednek a falkavezérség átvételére, de a kutyák nem, ők akkor érzik biztonságban magukat, ha az ember irányítja őket, éppen ezért normális esetben nem mutatnak agressziót az ember felé.

Viselkedésbeli szinkronitás

Az állatok általában próba-szerencse útján tanulnak. A kutya az embertől sokkal hatékonyabban tanul, mint saját magától. Sokkal jobban elfogadja az emberi viselkedést, mint akár a sajátját. Érzékenyen reagál a tanítói attitűdre, érzékeny a szemkontaktusra, a megszólításra, a gesztusokra, a figyelemre. Rendkívüli ráhatást tudunk elérni náluk.

A módszer

Különbséget kell tennünk az állatasszisztált aktivitás és az állatasszisztált terápia között.

- **Az állatasszisztált aktivitás** állatok segítségével végzett felüdülés, amely javítja az életminőséget, motivál, javítja az általános kedélyállapotot, komfortérzetet kelt, fokozza az életkedvet, növeli a fizikai aktivitást, serkenti a szellemi aktivitást. Ezt nem mindig szakemberek végzik.
- **Az állatasszisztált terápia** állatok bevonása a terápiás folyamatba, amely célorientált, szakemberek végzik, egy meghatározott fejlesztési vagy gyógyítási folyamat része. Folyamatos dokumentációt követel meg, kötött időtartamban végezhető, egyénre szabott feladatokat kíván meg. Egyéni, vagy csoportos terápia formájában alkalmazható.

Az állatterápiás kezelés nem önállóan folyik, hanem bármilyen más kezelés kiegészítéseként. Mivel a gyerekek (és a felnőttek is) könnyebben alakítanak ki kapcsolatot egy állattal, így rajtuk keresztül hatékonyabbá tehetjük a terápiát.

Magyarországi lehetőségek

Az utóbbi években hazánkban is megnőtt az érdeklődés az állatok terápiás alkalmazása iránt. Az állatok és az emberek kapcsolatának vizsgálata bekerült a pszichológusok kutatásainak fókuszába. Azóta vizsgálatokkal igazolták, hogy az állatok terápiába való bevonása segíti a betegek testi, lelki és szellemi felépülését. (Topál József- Hernádi Anna: Gyógyító állatok - Tudomány vagy kuruzslás?)

A kutya újfajta, szociális segítő szerepben való alkalmazása – eltekintve a vakvezető kutyáktól – Magyarországon egészen a közelmúltig szinte teljesen ismeretlen lehetősége volt a terápiának ill. a rehabilitációnak. Ezt a hiányosságot felismerve alakult meg 1996-ban a Kutyával az Emberért Alapítvány (továbbiakban KEA). Az alapítvány azzal a céllal jött létre, hogy Magyarországon is munkába állhassanak és a rászorultakhoz eljuthassanak speciálisan kiképzett segítő kutyák.

A KEA Magyarországon az elsők között kezdett speciális kutyákat alkalmazni terápiás-fejlesztő foglalkozásokon, és jelenleg is folyamatosan fenntart kutyás-terápiás fejlesztő programokat.

A KEA szakemberei az ELTE és az MTA kutatóival együtt dolgozták ki a kutyák terápiás és segítő munkára való alkalmazhatóságának viselkedési és egészségügyi követelményeit, és ezek alapján éves rendszerességgel biztosít vizsgázási lehetőséget a segítőkutyás mozgalomba csatlakozni kívánó kutyák és gazdáik számára.

Az 1990-es évek végétől mozgássérült-segítő kutyákat képeznek, 2001 óta pedig állatasszisztált terápiás munkát is folytatnak.

2006-ban létrejött a Magyar Terápiás és Segítőkutyás Szövetség (MATESZE), azzal a céllal, hogy érdekvédelmi és szakmai „ernyőszervezetként” összefogja azokat a civil kezdeményezéseket, amelyek segítő kutyák képzésével és rászorultakhoz való eljuttatásával foglalkoznak. Nem lehet tudni, hogy hány szervezet foglalkozik jelenleg Magyarországon állatterápiával. Jelenleg 21 segítőkutyá-kiképző szervezet regisztrált az egyesület honlapján és rendezhet segítőkutyá vizsgát.

Hivatalosan segítőkutyát (terápiásat is!) csak olyan szervezet képezhet Magyarországon, amelynek létesítő okiratában a segítőkutyák kiképzése és a fogyatékosággal élő személyekhez történő eljuttatása feltüntetésre került. (27/2009 XII.03. SzMM rendelet)

Sokáig a terápiás foglalkozások pontos rendelet, meghatározott jogi háttér nélkül történtek. A segítőkutyák képzésének és alkalmazásának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet végre „tisztá vizet öntött a pohárba”. A rendeletnek a terápiás kutyás társadalom nagyon örült, hiszen munkájukat ezáltal legalizálták.

Ma már hivatalosan is bevihetők a vizsgázott kutyák a közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményekbe, egy esetleges ellenőrzéstől nem kell tartania az iskoláknak, óvodáknak. Korábban ugyanis ezekre a helyekre semmilyen kutyát nem lehetett bevinni. A rendeletnek azért is örültek, mert velejárója volt egy egységes vizsgarendszer.

A szabályzat „hiányosságaként” kell megemlíteni – kétségtelen előnyei mellett –, hogy nem rendelkezik az egészségügyi intézményeket és a büntetés-végrehajtási intézményeket illetően. Jelenleg a „Mondjunk mancsot!” Terápiás és Segítőkutyás Közhasznú Egyesületen kívül szinte senki nem foglalkozik kórházi állatterápiával, bár a Kutyával az Emberért Alapítvány terveznek hasonló programot egy hospice osztályon (ez időközben be is indult, az egri Markhot Ferenc Kórház Hospice-részlegében).

A Magyar Hospice-Palliatív Egyesület X. Jubileumi Kongresszusán, 2012. márciusában már egy előadás is elhagzott Dr. Polányi Beatrixtól: Az első lépések az állatterápiaterületén hospice osztályunkon címmel. Ugyanezen a kongresszuson Dr. Benyó Gábor a gyermekgyógyászati hospice és palliatív ellátásról beszélt (Gyermekgyógyászati hospice és palliatív ellátás Magyarországon és a világban).

Ezek az előadások anyagi és szemléletbeli hányosságokat említenek. Minden fórumot meg kell ragadni munkájuk megismertetéséért! Nagyobb nyilvánosság eredményezheti a multidiszciplinaritást, a hospice és palliatív ellátás körül kialakult tévhitek eltűnését, és összehozhatja azokat a – különböző területeken működő – szakembereket (és önkénteseket), akik igazán tenni szeretnének a súlyos állapotban lévő kis betegekért, családjukért, és az őket ellátó személyzetért.

*

Itt szeretném megragadni a lehetőséget és megkérni bármely, Magyarországon a gyermek palliatív-hospice ellátásban dolgozó szakembert, hogy amennyiben munkájában alkalmazza az állatterápiát vagy tervezi ezt, tapasztalatai megismertetése céljából vegye fel a kapcsolatot velünk.

IRODALOM

- BÉKÉSI ANDREA (2008): Kommunikáció beteg gyermekekkel. In: Pilling János (szerk.): *Orvosi kommunikáció*. Budapest, Medicina, 190.
- IMPACCT (2007): A gyermekgyógyászati palliatív ellátás európai standardjai. *Kharón Thanatológiai Szemle* 11 (3-4) - http://kharon.hu/?t=2007-3-4_impacct-gyermekgyogyaszati#mc – Elérés: 2013.09.20.
- JAKAB C (2011): Terápiás kutyák. - <https://hu-hu.facebook.com/notes/dr-jakab-csaba-állatorvosi-rendelője/terápiás-kutyák/109871482424580> - Elérés: 2013.09.20.
- JUHÁSZ LÁSZLÓ (2012): A kutyaterápia jövője Magyarországon - <http://www.kutya.hu/Cikk.aspx?id=7381> – Elérés: 2013.09.20.
- KUTYÁVAL AZ EMBERÉRT ALAPÍTVÁNY honlapja - <http://www.kea-dog.com/>
- MIRTSE ÁRON (2011): Lélekgyógyász szőrbundában - <http://www.kutya.hu/Cikk.aspx?id=3814> – Elérés: 2013.09.20.
- SZENTI TIBOR (1994): A haldokló gyermek.- <http://hu.scribd.com/doc/45851004/9/A-HALDOKLO-GYERMEK> – Elérés: 2013.09.20.
- TOPÁL J - HERNÁDI A. (2011): Gyógyító állatok: Tudomány vagy kuruzslás? *Magyar Tudomány* 2011. június - <http://www.matud.iif.hu/2011/06/06.htm> – Elérés: 2013.09.20.
- TOPÁL JÓZSEF (2009): Kutya és ember párhuzamok: Az emberi kommunikációra való érzékenység evolúciója *Magyar Tudomány* 2009. november - <http://www.matud.iif.hu/2009/09nov/16.htm> – Elérés: 2013.09.20.

Boross Luca Orsolya
orvostanhallgató

Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar
E-mail: luca.boross@gmail.com